

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลปากกราน

อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

โดย

องค์การบริหารส่วนตำบลปากกระวาน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราชการ ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง (๑) อนุรักษ์ พื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณี อันดีงามของท้องถิ่นและ ของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะ สำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วม ในการดำเนินการด้วย ภูมิปัญญาไทยมี ความสำคัญอย่างยิ่ง ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่น มั่นคง สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิ แก่คนไทย สามารถปรับ ประยุกต์หลักธรรมคำ สอน ทางศาสนาใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสมสร้างความสมดุลระหว่างคน กับสังคม และธรรมชาติ ได้อย่างยั่งยืน ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุค

กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลปากกระวานได้เล็งเห็น ความสำคัญของ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น จึงได้จัดท าโครงการสำรวจฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ ท้องถิ่นเพื่อให้ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ ท้องถิ่น เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจาก ชุมชน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าฐานข้อมูล ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น เล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในการศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือ ปราชญ์ท้องถิ่น ต่อไป ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญา ท้องถิ่น หมายถึง ทุกสิ่งทุก อย่างที่ชาวบ้าน คิดค้นขึ้น แล้วน ามาปรับปรุง แก้ไขพัฒนาแก้ปัญหา เป็นทั้ง สติปัญญาและองค์ ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ดังนั้น จึงมีความ ครอบคลุมเนื้อหาสาระและแนวทางดำเนิน ชีวิตใน วงกว้าง ภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบไปด้วยองค์ความรู้ใน หลายวิชา ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๑) ได้จำแนกไว้รวม ๑๐ สาขา คือ

๑. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และ เทคนิคด้าน การเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนามนพื้นฐาน คุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพา ตนเองในสภาวะการณ์ ต่าง ๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหา การเกษตร เป็นต้น

๒. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จัก ประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อ เชลลการนำเข้าสู่ตลาด เพื่อแก้ปัญหา

ด้าน การบริโภคอย่าง ปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมอันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่น สามารถ พึ่งตนเองทาง เศรษฐกิจได้ ตลอดจนทั้งการผลิตและการจัดจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่ม หัตถกรรม และอื่นๆ เป็นต้น

๓. สาขากาพย์ไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและ รักษาสุขภาพ ของคนใน ชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทาง ด้านสุขภาพและอนามัยได้

๔. สาขากาพย์การแพทย์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการ แพทย์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งอนุรักษ์ การพัฒนา และใช้ประโยชน์จาก คุณค่า ของ แพทย์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

๕. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในด้านบริหารจัดการ การค้า การสะสมและ บริการกองทุนและธุรกิจในชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและ โภคทรัพย์เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกใน ชุมชน

๖. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกัน คุณภาพชีวิต ของคนให้ เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม

๗. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะ สาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

๘. สาขาจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงาน ด้านต่าง ๆ ทั้ง ของ องค์กรชุมชน องค์กรทางสังคมอื่น ๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่ม แม่บ้าน ระบบผู้เฒ่าผู้แก่ใน ชุมชน เป็นต้น กรณีของการจัดการศึกษาเรียนรู้ นับได้ว่าเป็นภูมิ ปัญญาสาขา การจัดการที่มีความสำคัญ เพราะการจัดการศึกษาเรียนรู้ดี หมายถึงกระบวนการ เรียนรู้พัฒนา และถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาไทยที่มี ประสิทธิภาพ

๙. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงาน เกี่ยวกับด้านภาษา ทั้ง ภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

๑๐. สาขาศาสนาและประเพณีหมายถึง ความสามารถประยุกต์และ ปรับใช้หลักธรรม คำ สอนทาง ศาสนาความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่า ให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้ บังเกิดผลดีต่อบุคคลและ สิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ ประเพณีบุญประเพณีข้าว เป็นต้น

๒ ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลปากกระรอก

การทำปูนปั้น

นายสะอาด ไทยประยูร หมู่ ๑๒ ตำบลปากกระรอก อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ความเป็นมา

จากความชอบศิลปะเป็นการส่วนตัว และเล็งเห็นว่าต้นไม้ลดน้อยลงทุกที อีกทั้ง ยังมีปัญหาภัยแล้งและราคาข้าวก็ตกต่ำ จึงได้หันมาทำอาชีพปั้นปูนลายไม้ ทำเป็น ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ทั้งชุดโต๊ะ เก้าอี้ กระจ่างต้นไม้ พื้นปูถนน ทำให้มีรายได้เพิ่มเป็นหลัก หมื่นบาทต่อเดือน ถือว่าเป็นทางเลือกที่ดีในการประกอบอาชีพสร้างรายได้เสริม โดยเฉพาะในช่วงหน้าแล้ง

วิธีการทำ มี ๗ ขั้นตอน คือ

๑.เตรียมโครงลวดชิ้นงานเพื่อเป็นที่ยึดปูนตามขนาดที่ต้องการ

๒.ผสมปูนอัตราส่วน ทรายละเอียด ๒ ส่วน ต่อปูน ๑ ส่วน

๓.เทปูนที่ผสมแล้วเพื่อเป็นพื้นกระจ่าง แล้วรอให้แห้ง

๔.ใส่ทรายในชิ้นงานเพื่อจะได้ขึ้นรูปได้สะดวก

๕.ฉาบปูนตามโครงลวด หนาประมาณ ๑ เซนติเมตร

๖.ฉาบปูนชั้นที่ ๒ อัตราส่วน ทรายละเอียด ๑ ส่วน ต่อปูน ๑ ส่วน และขั้นตอน สุดท้าย ทำลายไม้ เปลือกไม้ ตามแบบซิลิโคลน จากนั้นรื้อแห้ง แล้วลงสี ให้แสงเงา ก็จะได้งานปูนลายไม้ที่สวยงามเหมือนของจริง

ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลปากกระดาน

ผลิตภัณฑ์กระดาษสาและดินไทย

นางสาวสำลี โชคทรัพย์ ที่อยู่ ๑๗ หมู่ ๓ ตำบลปากกระดาน อำเภอพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๐๐๐

ความเป็นมา

การทำดอกไม้ดินไทย คือ เนื่องจากคนใน หมู่ที่ ๓ ตำบลปากกระดาน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ไปรับงานทำดอกไม้จากโรงงานที่อำเภอกุทัยแลมาทำการเป็นอาชีพ เสริมที่บ้านเป็นเวลาหลายปี แต่วันหนึ่งโรงงานเกิดไฟฟ้าไหม้คนที่ทำดอกไม้อยู่ก็ขาด รายได้ จึงเกิดภูมิปัญญาขึ้นคิดประดิษฐ์ทำดอกไม้เองจนมาถึงทุกวันนี้ และทำเป็นอาชีพ เสริมทำให้คนในชุมชนมีรายได้มากขึ้น

กระบวนการผลิต

วัตถุดิบและส่วนประกอบ

๑. ดินไทย
๒. เครื่องรีดดิน
๓. สีน้ำมัน
๔. กาว
๕. พู่กัน
๖. ลวด
๗. ดอกไม้
๘. หนัามอส

ขั้นตอนการผลิต

นำดินมาผสมสีแล้วนวดให้เข้ากันแล้วนำดินไปรีดให้บางมากที่สุด และนำพิมพ์ของกลีบดอกไม้ ใบไม้ มากดลงที่ดินที่รีดแล้ว นำดินที่กดเป็นรูปต่างๆ ไปติดด้วยกาวที่โคนกลีบดอกไม้แล้วประกอบเป็นดอกนำเข้าช่องแล้วติดกับดอกไม้ ใส่หญ้าและมอสที่ดอกไม้จัดตกแต่งให้สวยงาม

เทคนิค/เคล็ดลับในการผลิต

ดินที่ใช้ส่วนมากเป็นสีขาว จะทำดอกอะไรก็จะผสมสีให้เหมือนกับดอกจริงมากที่สุด และการเพ้นท์ลวดลายจะต้องเพ้นท์สีให้เหมือนกับดอกจริงมากที่สุด

ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลปากกระดาน

สานตะกร้าพลาสติก

นางประเทือง ปานหลาย หมู่ ๖ ตำบลปากกระดาน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๐๐๐

ความเป็นมา

ในปัจจุบันการสานตะกร้าพลาสติกได้กลายเป็นผลิตภัณฑ์สำคัญอย่างหนึ่ง ที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้น เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดรายได้เสริมและทำไม่ยาก เป็นวัสดุคงทนที่ ไม่ย่อยสลายตามธรรมชาติ ชาวบ้าน ได้มีโอกาสผู้เข้าร่วมอบรมการถ่ายทอดภูมิปัญญาการจักสานตะกร้าพลาสติกกับองค์การบริหารส่วนตำบลปากกระดาน หลังจากนั้นก็ได้ให้ความสนใจในการจักสานตะกร้าพลาสติก เรื่อยมา

วิธีสานกระเป๋าสานตะกร้าพลาสติก

๑) เลือกสายพลาสติก และสีเส้นที่ชอบ เพื่อให้เกิดความสวยงาม ได้พื้นสีฟ้า (สีสมมติ) กับ ทำลายเป็นสีเขียว (สีสมมติ)

๒) ตัดเส้นพลาสติก สีฟ้า (สีสมมติ) ยาว ๒๘ นิ้ว จำนวน ๑๔ เส้น (วิธีตัด ต้องให้เป็นปลายเฉียงๆ เพื่อต่อการสอดสานกัน และจำนวนเส้นขึ้นอยู่กับขนาด ของผลิตภัณฑ์ที่จักสาน)

๓) เริ่มจากวางเส้นพลาสติก ๗ เส้น เรียงให้เสมอกัน เทคนิคคือเอาสมุด หนาๆ มาทับไว้ไม่ให้เส้นพลาสติกเลื่อนไปมา และนำอีก ๗ เส้นมาขัดกันเป็น กากบาท ให้อยู่กึ่งกลาง และสลับขึ้นลงบนล่าง และจัดเส้นให้เท่ากัน

๔) นำเส้นข้างใต้เส้น ประมาณเส้นที่ ๓ ที่อยู่ข้างใต้ นำมาสอดและเป็น การล็อค ทั้ง ๒ ฝั่งซ้าย ขวา และทำการล็อคเช่นเดียวกัน ทั้งด้านบนและด้านล่าง

๕) พับเส้นทุกเส้น ตามรอยที่เป็นขอบของการสาน เป็นการขึ้นรูปตะกร้า

๖) เริ่มการตัดเส้นสีเขียว (สีสมมติ) เพื่อนำขึ้นรอบทำลายของตะกร้า ใช้ ความยาว ๑๘ นิ้ว จำนวน ๑๑ เส้น (วิธีตัดต้องให้เป็นปลายเฉียงๆ เพื่อต่อการ สอดสานกัน จำนวนเส้นขึ้นอยู่กับขนาดของผลิตภัณฑ์ที่จักสาน)

๗) จากนั้นนำเส้นสีฟ้า (สีสมมติ) ที่ล๊อคไว้ ออกถอยออกมา เพื่อเป็นการเตรียมเริ่มการสานชั้นรูป

๘) ทำการขึ้นเส้นสีเขียว (สีสมมติ) มาขัดไปมายึดเกณฑ์จากตรงกลางของเส้นทั้งหมดก่อน สลับไปมาเป็นตารางไปเรื่อย ๆ

๙) ชั้นที่ ๒ ดันเส้นให้ชิด ก็สานสลับกันไปเป็นชั้นๆ โดยจะต้องมีการล๊อคเส้นเพื่อไม่ให้เลื่อนไปมาเสมอ

๑๐) พอสานไปจนใกล้ขอบก็ทำการเห็บเส้นให้ไปทางเดียวกัน ทิ่มลงไปทางกันตระกร้า เพื่อเตรียมเอาเส้นสีเขียวมาทำขอบ

๑๑) เริ่มทำขอบนำเส้นพลาสติกสีเขียว (สีสมมติ) ๒ เส้นประกบกัน แล้ววางทาบไปกับขอบตระกร้าดึงเส้นสีฟ้า (สีสมมติ) ที่ล๊อคดึงกลับมา แล้วก็สานทับไปกับขอบเส้นสีเขียว (สีสมมติ) แต่ต้องสลับลายสีไปด้วยเพื่อเป็นการสร้างขอบตระกร้าให้เกิดลวดลาย ทำอย่างนี้ทุกเส้นรอบตระกร้า

๑๒) ชั้นทำการเก็บชาย ตัดชายให้สั้นพอดีกับการซ่อนลายได้แล้วก็เห็บเก็บเข้าไปด้านใน ทำทุกเส้นเพื่อความเรียบร้อย

๑๓) การทำหู ตัดเส้นพลาสติก ๒ เส้น แล้วนำมาตัดผ่าครึ่ง

๑๔) เพื่อนำไปถัดสานขัดกันไปมานั้นไขว้เส้นพลาสติก ๒ เส้นเข้าหากัน โดยจะเรียงเป็น ๔ เส้น การถัก คือ นำเส้นซ้ายสุด มาไขว้อ้อมไปด้านหลังวกกลับของเส้นที่ ๓ ต่อด้วยนำเส้นขวาสุด นับถอยหลังไปไขว้ด้านหลังวกกลับเส้นที่ ๓ เช่นกัน ทำสลับไปมาอย่างนี้จนสุดปลายพลาสติก

๑๕) นำมาติดหูที่ตัวตะกร้าโดยการรวบเส้นของหูเข้าด้วยกัน แบ่งแยกเป็น ๒ ข้าง แล้วร้อยเข้ากับตัวตะกร้า สานเป็นลวดลาย แล้วทำการเก็บปลายเส้นให้เรียบร้อย สำหรับเป็นหูหิ้ว หรือแขวนก็ได้ หรือนำมาสอดใส่ในสายยางพลาสติก แล้วนำไปติดหูที่ตัวตะกร้าแทนก็ได้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลปากกระดาน

การทำไม้กวาดตองกง

นายสมโภชน์ แก้วโส บ้านเลขที่ ๑๐/๓ หมู่ที่ ๘ ตำบลปากกระดาน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๐๐๐

ความเป็นมา

ไม้กวาด เป็นอุปกรณ์ที่ยังจำเป็นต้องใช้ภายในครอบครัว แม้ปัจจุบัน บางบ้านได้ นำเครื่องดูดฝุ่นเข้ามาใช้บ้างแล้ว แต่ก็ยังมีบ้านและสถานที่ต่างๆ อีกจำนวนไม่น้อย ที่ต้องการใช้ไม้กวาด ดังนั้น การทำไม้กวาดเพื่อจำหน่าย จึงเป็นการเสริมรายได้อีกทาง หนึ่งให้กับครอบครัวได้

ขั้นตอนการทำไม้กวาด

- ๑) นำดอกหญ้ามาทำความสะอาดและตากแดดให้แห้งคัดเลือกเฉพาะดอกหญ้าที่มีคุณภาพ ดี
- ๒) นำดอกหญ้าปริมาณ ๑ กำมือ มัดให้เป็นวงกลม
- ๓) นำเข็มเย็บกระสอบ ซึ่งร้อยเชือกฟางไว้แล้ว แทะเข้าตรงกลางมัดดอกหญ้า แล้วถัก ขึ้นลงแบบหางปลา ให้ได้ ๓ ชั้น พร้อมจัดดอกหญ้าให้มีลักษณะแบน
- ๔) ตัดโคนดอกหญ้าให้เสมอกัน
- ๕) นำด้ามไม้ไผ่เจาะรูที่หัวไว้สำหรับห้อยเชือกและเจาะรูตรงปลายนำมาขัดด้วยก้อน จากนั้นเสียบเข้าตรงกลางมัดดอกหญ้า
- ๖) นำเชือกฟางมัดดอกหญ้าไว้ด้วยกัน โดยนำเชือกฟางมาสอดตรงรูที่เจาะ เพื่อป้องกันไม่ให้ดอกหญ้าออกจากกัน
- ๗) ตอกตะปูที่เตรียมไว้ เพื่อให้ดอกหญ้าติดกับด้ามไม้ไผ่ และมีความแข็งแรงขึ้น

๒ ด้านเกษตรกรรม

ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลปากกระราน

การเลี้ยงปลาในบ่อดิน

นายธนพัชญ์ พิมจันทร์ บ้านเลขที่ ๖/๒ หมู่ที่ ๒

ตำบลปากกระราน อำเภอพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๐๐๐

ความเป็นมา

ปลานิล เป็นปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง ซึ่งมีคุณค่าทางเศรษฐกิจนับตั้งแต่ปี ๒๕๐๘ เป็นต้นมา เป็นปลาที่เลี้ยงง่าย เจริญเติบโตเร็ว และเป็นที่นิยมของผู้บริโภค เนื้อปลามีรสชาติ ดีปัจจุบัน เกษตรกรนิยมเลี้ยงปลานิลกันอย่างกว้างขวาง ซึ่งการเพาะเลี้ยงปลานิลของ ไทยส่วนใหญ่เป็นการ เลี้ยงในบ่อดิน ส่วนที่เหลือนั้นเลี้ยงในนาข้าวและร่องสวน

ขั้นตอนการเลี้ยงปลานิลในบ่อดิน

๑) กำจัดวัชพืชและพันธุ์ไม้น้ำต่าง ๆ เช่น กก หญ้า ผักตบชวาให้หมด โดยนำมากองสุมไว้ แห้ง แล้วนำมาใช้เป็นปุ๋ยหมักในขณะที่ปล่อยปลาลงเลี้ยง ถ้าในบ่อ เก่ามีเลนมากจำเป็นต้องสาธ เลนขึ้นโดยนำไปเสริมคัดดินที่ขำรุด หรือใช้เป็นปุ๋ยแก่ พืช ผัก ผลไม้พร้อมทั้งตกแต่งเชิงลาดและ อัดดินให้แน่นด้วย

กำจัดศัตรูของปลานิล ได้แก่ ปลาจำพวกกินเนื้อ เช่น ปลาช่อน ปลา ชะโด ปลาหมอ ปลา ดุก นอกจากนี้ก็มีสัตว์จำพวก กบ เขียด งู เป็นต้น โดยวิธีระบายน้ำ ออกให้เหลือน้อยที่สุด การ กำจัดศัตรูของปลาอาจใช้โล่ดินสด หรือ แห้ง ประมาณ ๑ กิโลกรัม ปริมาณของน้ำในบ่อ ๑๐๐ ลูกบาศก์เมตร คือหุบหรือบด โล่ดินให้ละเอียด นาลงแช่น้ำประมาณ ๑-๒ ปีบ ขยำโล่ดินเพื่อให้ น้ำ สีขาวออกมา หลาย ๆ ครั้งจนหมดนำไปสาธให้ทั่วบ่อศัตรูพวกปลาจะลอยหัวขึ้นมาภายหลังโล่ดิน ประมาณ ๓๐ นาทีใช้สวิงจับขึ้นมา ที่เหลือตายพื้นบ่อจะลอยในวันรุ่งขึ้น ส่วนศัตรู จำพวกกบเขียด งูจะหนีออกจากบ่อไป และก่อนปล่อยปลาลงเลี้ยง ควรจะทิ้งระยะไว้ ประมาณ ๗ วัน เพื่อให้ฤทธิ์ ของโล่ดินสลายตัวไปหมดเสียก่อน

๒) การใส่ปุ๋ย โดยปกติแล้วอุปนิสัยในการกินอาหารของปลานิลจะกิน อาหารจำพวก แพลงก์ตอนพืช และสัตว์แพน สาหร่าย ฯลฯ ดังนั้น ในบ่อเลี้ยงปลาควร ให้อาหารธรรมชาติ ดังกล่าวเกิดขึ้นอยู่เสมอ จึงจำเป็นต้องใส่ปุ๋ยลงไปเพื่อละลายเป็นธาตุ อาหาร ซึ่งพืชขนาดเล็ก

จำเป็นใช้ในการปรุงอาหารและเจริญเติบโตโดยกระบวนการสังเคราะห์แสง ซึ่งเป็นโภชนาหารอันดับต่อไป คือ แผลงก์ตอนสัตว์ได้แก่ ไร่น้ำ และตัวอ่อนของแมลง ปุ๋ยที่ใช้ได้แก่ มูลวัว ควาย หมู เป็ด ไก่ นอกจากปุ๋ยที่ได้จากมูลสัตว์แล้ว ก็อาจใช้ปุ๋ยหมักจำพวกหญ้าและฟางข้าวปุ๋ยสดต่างๆ ได้เช่นเดียวกัน อัตราส่วนการใส่ปุ๋ยคอกในระยะแรก ควรใส่ประมาณ ๒๕๐-๓๐๐ กก./ไร่/เดือน ส่วนในระยะหลัง ควรลดลงเพียงครึ่งหนึ่ง หรือสังเกตจากสีของน้ำในบ่อ ถ้ายังมีสีเขียวอ่อน แสดงว่ามีอาหารธรรมชาติเพียงพอ ถ้าน้ำใสปราศจากอาหาร ธรรมชาติก็เพิ่มอัตราส่วน ให้มากขึ้น และในกรณีที่หาปุ๋ยคอกไม่ได้ก็อาจใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์สูตร ๑๕ : ๑๕ : ๑๕ ใส่ประมาณ ๕ กก./ไร่/เดือน ก็ได้วิธีใส่ปุ๋ย ถ้าเป็นปุ๋ยคอกควรตาก บ่อให้แห้ง เสียก่อนเพราะปุ๋ยสดจะทำให้ น้ำมีแก๊สจำพวกแอมโมเนียละลายอยู่ น้ำหนักมากเป็นอันตรายต่อ ปลา การใส่ปุ๋ยคอกใช้วิธีหว่านลงไปบ่อให้ละลายน้ำทั่วๆ บ่อ ส่วนปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยสดนั้นควร กองสุมไว้ตามมุมบ่อ ๒-๓ แห่ง โดยมีไม้ปักล้อมเป็นคอกรอบกองปุ๋ย เพื่อป้องกันมิให้ส่วนที่ยังไม่สลายตัวกระจาย

๓) อัตราปล่อยปลาเลี้ยงในบ่อดิน ขึ้นอยู่กับคุณภาพ น้ำ อาหาร และการจัดการเป็นสำคัญ โดยทั่วไป จะปล่อยลูกปลาน้ำจืด ๓-๕ ซม. ลง เลี้ยงในอัตรา ๑-๓ ตัว/ตารางเมตร หรือ ๒,๐๐๐ - ๕,๐๐๐ ตัว/ไร่ ๔. การให้อาหาร การใส่ปุ๋ยเป็นการให้อาหารแก่ปลาน้ำจืดที่สำคัญมากวิธีหนึ่ง เพราะจะได้ อาหารธรรมชาติที่มีโปรตีนสูงและราคาถูก แต่เพื่อเป็นการเร่งให้ปลาที่เลี้ยงเจริญเติบโต ขึ้นหรือถูกต้องตามหลักวิชาการ จึงควรให้อาหารจำพวกคาร์โบไฮเดรตเป็นอาหารสมทบ ด้วย เช่น รำ ปลายข้าว กากมะพร้าว มันสำปะหลัง หั่นต้ม ให้สุก และเศษเหลือของ อาหารที่มีโปรตีนสูง เช่น กากถั่วเหลืองจากโรงทำเต้าหู้ กากถั่วลิสงอาหารผสมซึ่งมีปลา ป่น รำข้าว ปลายข้าว มีจำนวนโปรตีนประมาณ ๒๐% เศษอาหารที่เหลือจากโรงครัว หรือภัตตาคาร อาหารประเภทพืชผักเช่น แหนเป็น สาหร่าย ผักตบชวาสับให้ สะเอียด เป็นต้น อาหารสมทบเหล่านี้ควรเลือกชนิดที่มีราคาถูกและหาได้สะดวกส่วน ปริมาณที่ให้ก็ไม่ควรเป็น ๔% ของน้ำหนักปลาที่เลี้ยง หรือจะใช้วิธีสังเกตจากปลาที่ ขึ้นมากินอาหารจากจุดที่ให้เป็นประจำ คือ ถ้ายังมีปลาน้ำจืดออกันอยู่มากเพื่อรอกินอาหาร ก็เพิ่มจำนวนอาหารมากขึ้นตามลำดับทุก ๑-๒ สัปดาห์ในการให้อาหารสมทบมีข้อพึง ควรระวัง คือ ถ้าปลากินไม่หมด อาหารจมพื้นบ่อ หรือละลายน้ำมากก็ทำให้เกิดน้ำเน่า เสียเป็นอันตรายต่อปลาที่เลี้ยง และ/หรือต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายในการสูบน้ำ เปลี่ยนน้ำ บ่อย ๆ

๓. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

การเจริญเติบโตและผลผลิต

ปลานิลเป็นปลาที่มีการเจริญเติบโตเร็ว เมื่อได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกต้องจะมีขนาด เฉลี่ย ๕๐๐ กรัม ในเวลา ๑ ปีผลผลิตไม่น้อยกว่า ๕๐๐ กก./ไร่/ปีในกรณีที่เลี้ยงใน กระชังที่คุณภาพน้ำดี มีอาหารสมทบอย่างสมบูรณ์สามารถให้ผลผลิตไม่น้อย กว่า ๕ กิโลกรัม/ลูกบาศก์เมตร

การจับจำหน่ายและการตลาด

ระยะเวลาการจับจำหน่าย ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับขนาดของปลานิลและความต้องการของ ตลาด โดยทั่วไปเป็นปลานิลที่ปล่อยลงเลี้ยงในบ่อรุ่นเดียวกัน ก็จะใช้เวลา ประมาณ ๑ ปีจึงจะจับ จำหน่าย เพราะปลานิลที่ได้จะมีน้ำหนักประมาณ ๒-๓ ตัวต่อ กิโลกรัม ซึ่งเป็นขนาดที่ตลาดที่ ต้องการส่วนปลานิล ที่ปล่อยลงเลี้ยงหลายรุ่นในบ่อ เดียวกัน ระยะเวลาการจับจ่ายจำหน่ายก็ ขึ้นอยู่กับราคาปลาและความต้องการ ของผู้ซื้อ การจับปลาทำได้ ๒ วิธีดังนี้

๑. จับปลาแบบไม่วิดบ่อแห้ง จะใช้OWNตาห่างจับปลา เพราะจะได้ปลาที่มีขนาดใหญ่ ตามที่ต้องการ การต้อนจับปลากระทำโดยผู้จับจำหน่ายและยื่นเรียงแถวหน้ากระดาน โดยมี ระยะห่างกันประมาณ ๔.๕๐ เมตร โดยอยู่ทางด้านหนึ่งของบ่อแล้วลากOWNไปยัง อีกด้านหนึ่งของ บ่อตามความยาวแล้วยกOWNขึ้น หลักจากนั้นก็นำสวิงตักปลาใส่ข้องเพื่อ ชั่งขาย ทำเช่นนี้เรื่อยไป จนได้ปริมาณตามที่ต้องการ ส่วนปลาเล็ก ก็คงปล่อยเลี้ยง

๒. จับปลาแบบวิดบ่อแห้ง ก่อนทำการจับปลาจะต้องสูบน้ำออกจากบ่อให้เหลือน้อยแล้ว จึงต้อนจับปลาเช่นเดียวกับวิธีแรก จนกระทั่งปลาเหลือจำนวนน้อยจึงสูบน้ำออกจาก บ่ออีกครั้ง หนึ่ง และขณะเดียวกันก็ตักน้ำใส่ปลาให้ไปรวมกันอยู่ในร่องบ่อ ร่องบ่อนี้จะเป็น ส่วนที่ลึกอยู่ด้าน หนึ่งของบ่อเมื่อนำไปบ่อแห้ง ปลาก็จะมารวมกันอยู่ที่ร่องบ่อ และ เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาก็จับปลา ขึ้นจำหน่ายต่อไป การจับปลาลักษณะนี้ส่วนใหญ่จำทำทุก ปีในฤดูแล้ง เพื่อดักบ่อให้แห้งและ เริ่มต้นเลี้ยงปลาในฤดูการผลิตต่อไป

ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลปากกระวาน

หมอดินอาสา ต.ปากกระวาน

นายชัยกุล สุขก้อน หมู่ที่ ๕ ตำบลปากกระวาน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา ๑๓๐๐๐

แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง (ของหมอดิน)

อยู่อย่างพอเพียงมีน้อยใช้น้อย ใช้จ่ายอย่างประหยัด บางส่วนอดออมไว้ใช้เมื่อจำเป็น
ประกอบอาชีพในส่วนที่มี ความรู้ความสามารถตามความถนัดของตัวเอง เช่น ทำการเกษตรหลาย
อย่าง ปลูกพืชหลากหลายชนิด

ศูนย์เรียนรู้กับการจัดการดินในแปลงเกษตร

๑. เป็นหมอดินอาสาประจำตำบล และอำเภอ มาแล้ว ๙ ปี

๒. พื้นที่ถือครองที่ทำเกษตร ๒๕ ไร่

๓. ชนิดของดิน : กลุ่มชุดดิน ๗ . ลักษณะดินเนื้อดินเป็นดินเหนียว สีนํ้าตาลปนเทา มีความ
อุดมสมบูรณ์ตาม ธรรมชาติปานกลาง มีความเป็นกรดแก่ถึงด่างอ่อนผลวิเคราะห์ดินจากกลุ่ม
วิเคราะห์ดิน สำนักงานพัฒนาที่ดิน เขต ๘ มีลักษณะไนโตรเจน(N) ต่ำ ฟอสฟอรัส(P) สูง
โปแตสเซียม(K) ปานกลาง ความเป็นกรดเป็นด่าง(pH) ๖.๕-๗ การใช้ที่ดินภายในศูนย์ฯ
ที่เกี่ยวข้อง

การใช้ที่ดินภายในศูนย์ฯ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ดิน

- ที่ลุ่มใช้ในการปลูกข้าว ประมาณ 12 ไร่ ซึ่งจะทำนาปีละประมาณ 2-3 ครั้งขึ้นอยู่กับคณะกรรมการผู้ใช้น้ำ แต่ส่วนใหญ่จะทำนาข้าว ปีละ 2 ครั้ง และปลูกพืชปุ๋ยสดปีละ 1 ครั้ง เพราะจะได้มีโอกาสพักดินและปรับปรุงบำรุงดิน โดยการหลังเก็บเกี่ยวข้าวจะหมักฟางข้าวไว้ในนาโดยการปล่อยน้ำเข้านาพร้อมกับน้ำสา ร เ ร ง พ ด . 1 ประมาณ 1 ซอง กับปุ๋ยอินทรีย์น้ำ พด.2ป ระ ม า ณ 2 ลิ ต ร ผ ส ม กั บ น้ำ 1 00ลิตร/ไร่ ราวและฉีดย่นให้ทั่วจากนั้นก็ดี

ต่อซึ่งและฟางข้าวให้จมดิน ทิ้งไว้ประมาณ 10 วัน ก็ไถทำเทือกหว่านข้าวในฤดูต่อไป ส่วนปุ๋ยพืชสดจะทำปีละครั้ง

หลังจากการหมักข้าวในนาในฤดู การทำนาครั้งที่ 2 โดยจะใช้บ่อเทือง หรือถั่วพุ่มในการทำเป็นปุ๋ยพืชสด ซึ่งผลผลิตข้าวที่ได้แต่ละฤดูกาลทำนาประมาณ 80-100 ถัง/ไร่ซึ่งรายได้จากการขายข้าวประมาณ 50,000-80,000

บาท / ปี ขึ้นอยู่กับราคาข้าวแต่ละปี

- ที่ดอน ปลูกผักกาด,กะหล่ำ,กวางตุ้ง ,ผักบุ้งและผักสวนครัวทั่วไป ประมาณ 1ไร่ และไม้ผลปลูกมะละกอ, พุทรา,น้อยนำ,มะม่วง,มะพร้าว น้ำหอม,ฝรั่ง ประมาณ 10 ไร่ โดยแบ่งพื้นที่การปลูกเป็นส่วน ๆ ในการปลูกไม้ผลแต่ละชนิด การจัดการดินโดยทำ ปุ๋ยหมักจากฟางข้าว,เปลือกถั่ว,ซังข้าวโพดและเศษพืชอื่นๆ ตามที่หาได้ในท้องถิ่นโดยใช้พด.1 เป็นตัวเร่งในการย่อยสลาย แล้วนำไปใส่ดิน ไม้ผ ล แ ต่ ละ ดันประมาณ 5-10 กก.ต่อต้น หรือบางปีจะใช้ปุ๋ยคอกที่หาซื้อได้ในท้องถิ่น ซึ่งจะใส่ปีเว้นปีสลับกับการใช้ผักตบชวาที่ขึ้นตามร่องสวนโดยนำผักตบชวามาสูมรอบต้นเป็นการควบคุมวัชพืชไปในตัวและการย่อยสลายกลายเป็นปุ๋ยอินทรีย์ไปในตัว ส่วนมะพร้าวจะใช้ปุ๋ยจากขี้ไก่เพราะจะช่วยให้การออกดอกและติดผลดี ซึ่งผลผลิตหลักๆ ที่ได้คือ มะพร้าวได้ประมาณ 1 ต้น / ปี,มะม่วงประมาณ 2 ต้น/ปี,พุทรา ประมาณ 1ต้น/ปี รายได้จาก ผักและไม้ผลรวมประมาณ=60,000-80,000 บาท/ ปี

- ปศุสัตว์ เลี้ยงไก่พื้นเมือง โดยปล่อยให้หากินตามร่องสวนและขอบบ่อปลา ซึ่งสร้างเล้าไว้ข้างบ่อเลี้ยงปลาโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำจาก พด.6 ฉีดพ่นทำความสะอาดเล้าไก่ ซึ่งไก่จะช่วยกินแมลงต่างๆที่มารบกวนผักผลไม้ได้เป็นอย่างดี ไก่ขยายพันธุ์ตามธรรมชาติ ลูกไก่แต่ละรุ่นประมาณ40-60 ตัว อายุประมาณ 6-7 เดือนจะจับขายโดยมีพ่อค้ามารับซื้อที่เล้า ซึ่งแต่ละรุ่นจะขายได้ประมาณ = 2,000-3,000 บาท/รุ่น

• ประมง เลี้ยงปลากินพืช เช่น ปลาดุก, ปลาตะเพียน, ยี่สก, นิล, สวาย ฯลฯ โดยจะเลี้ยงในบ่อ ซึ่งมี 2 บ่อเนื้อที่รวมกัน ประมาณ 3 ไร่ และจะปล่อยเลี้ยงตามร่องสวน อาหารที่ใช้คือการทำน้ำเขียวเพื่อให้เกิดแพลงตอน โดยการนำ ฟางข้าวมาหมักไว้ที่มุมบ่อมุมใดมุมหนึ่งแล้วใช้ปุ๋ยคอกเททับ พร้อมใช้สารเร่ง พด.1 ผสมน้ำราดที่กองฟางแล้ว ปล่อยทิ้งไว้ตามธรรมชาติสารเร่ง พด.1 ก็จะทำให้การย่อยสลายกลายเป็นปุ๋ยที่หมักในน้ำ และการนำหอยเชอรี่มา หมักในถังโดยใช้สารเร่ง พด.2 หมักทำลายกับการทำปุ๋ยอินทรีย์น้ำ แต่เพิ่มรำ อ่อนเข้าไปหมักทิ้งไว้ประมาณ 20 วันตักน้ำ ที่หมักไปเทราดที่กองหมักฟาง น้ำก็จะเขียวและจะเกิดแพลงตอนเองตามธรรมชาติ ของปลาและ อาหารปลาอีกชนิดหนึ่ง ที่ปลากินพืชชอบมากคือใบและยอดปอเทือง ซึ่งในใบของปอเทืองจะปริมาณโปรตีนสูง ซึ่งจะทำให้ปลาโตเร็วมาก ซึ่งใน ๓ เดือน จะ ปล่อยประมาณ 20,000 ตัว ใช้ระยะเวลาเลี้ยง 7-9 เดือน จะได้ ปลาหนักประมาณ 1,500 กก. ซึ่งรายได้จากการขาย ปลา ประมาณ 5,000-6,000 บาท/รุ่น นอกเหนือจากการขายแล้วปลายังเป็นอาหารหลักของครอบครัวและญาติพี่น้องข้างเคียง

จุดเด่นด้านการเกษตร ที่สามารถเป็นแบบอย่างของเกษตรกรรายอื่นคือเป็นคนขยันขันแข็งเป็นเกษตรกรหัวไว ใจสู้ ทำงานกับหลักวิชาการต่างๆ ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาส่งเสริมแนะนำด้านการทำการเกษตรในเรื่องการ ปรับปรุงบำรุงดินให้เหมาะแก่การปลูกพืชเป็นคนที่ซื่อสัตย์ สุจริตต่อหน้าที่ ต่อญาติพี่น้องเพื่อนฝูงและผู้คนอื่น การที่จะทำอะไรต้องทำจริงตามกฎกติกาของชุมชน ทำ แล้วต้องทำให้สำเร็จ ถึงแม้ล้มเหลวแต่ก็พยายามทำ ใหม่ให้ประสบผลสำเร็จ จนเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเกษตรกรและหน่วยงานราชการ

ความสามารถด้านการพัฒนาที่ดิน

- การทำปุ๋ยหมักด้วย พด.1 ร่วมกับ พด.3 ในการควบคุมโรครากเน่า
- การทำปุ๋ยอินทรีย์น้ำด้วย พด.2,7
- การทำสารบำบัดน้ำเสียจากสารเร่ง พด.6
- การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- การใช้พืชปุ๋ยสดเพื่อการปรับปรุงบำรุงดิน
- การใช้ปุ๋ยหมักในพืชผักแบบผสมผสาน
- การใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ,สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชในนาข้าว,พืชผักและสวนไม้ผล
- การใช้สารบำบัดน้ำเสียในคอกปศุสัตว์
- การทำนาแบบไม่เผาตอซัง

การมีส่วนร่วมในกิจกรรม

- เป็นหมอดินอาสาประจำตำบลวังแดง อำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานี
- ทำแปลงสาธิตการพัฒนาที่ดิน(ปุ๋ยพืชสด,แฝก,รณรงค์ไม่เผาตอซัง ฯลฯ)
- วิทยากรบรรยายถ่ายทอดความรู้เรื่องการปรับปรุงบำรุงดิน การพัฒนาที่ดิน การทำปุ๋ยหมักปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ให้กับหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน และเกษตรกรทั่วไป

๒ ด้านการดำรงชีพและโภชนาการ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลปากกระราน

การทำข้าวหลาม

นางเรณู ดังพุก

๑๒๑/๒ หมู่ที่ ๖ ตำบลปากกระราน อำเภอยะนิงครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๐๐๐

วิธีและขั้นตอนการทำ

๑. ตัดไม้ไผ่สำหรับทำข้าวหลามเป็นปล้อง ๆ แล้วนำข้าวเหนียวที่มีส่วนผสมด้วยกะทิ เกลือ น้ำตาล ถั่วดำต้ม กรอกลงไปไม้ไผ่ จุกปากกระบอกด้วยใบตอง
๒. นำกระบอกข้าวหลามตั้งเรียงตามรางเหล็ก แล้วก่อไฟเผาพอสุก ได้ที่แล้วนำมาปอก
๓. เสร็จแล้วนำออกมาจำหน่ายหารายได้

๒ ด้านการแพทย์แผนไทย

ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลปากกระรอน

ด้านดูแลสุขภาพพื้นบ้าน

มีความเชี่ยวชาญด้านเป่าคาถารักษาโรค

ชื่อ - สกุล นายสว่าง พรหมจันทร์

ที่อยู่ติดต่อได้ หมู่ที่ ๘ ตำบลปากกระรอน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หมอพื้นบ้านที่รักษาโรคต่าง ๆ ด้วยสมุนไพร

การเตรียมยาสมุนไพร

๑. นำสมุนไพรออกมาจากถุงผ้า
๒. น้ำดื่มสะอาด
๓. เตรียมอุปกรณ์ได้แก่ ขันใส่น้ำแบบโลหะขนาดกลาง หินฝนยา ขวดใส่น้ำ
๔. การปรุงยาฝนรับประทานและทาตามผิวหนัง
 - ๔.๑. นำน้ำดื่มสะอาดมาใส่ขันพอประมาณ
 - ๔.๒. นำสมุนไพรที่ต้องการมาฝนกับแท่งหิน ประมาณ ๑-๒ นาทีให้น้ำเริ่มเปลี่ยนจากสีใสเป็นสีขาวขุ่นเล็กน้อย
 - ๔.๓. เทน้ำยาในขันใส่ขวดน้ำดื่ม
๕. การทายาอาบ
 - ๕.๑. นำสมุนไพรสดมาล้างทำความสะอาด และขยำ จากนั้นก็นำไปแช่น้ำอาบ

สรรพคุณด้วยหลัก

ชื่อพืช / ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์	สรรพคุณ
ตะไคร้ต้น / แก่น	<i>Litsea cubeba</i> Pers.	แก้หวัด แก้ไข้
ตีปาลี / เถาว์	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	แก้พิษงู ขับเสมหะ แก้ปวดฟัน ปวดท้อง จุกเสียด แก้เสมหะ พิการ แก้ลมอัมพฤกษ์ แก้มุต มาต
จันทน์หอม / แก่น	<i>Mansonia gagei</i> Drumm.	ยาบำรุงหัวใจ เนื้อไม้ใช้เป็นยา แก้ไข้ แก้โลหิตเสีย แก้กระหาย น้ำและอ่อนเพลีย
จันทน์แดง / แก่น	<i>Dracaena lourieri</i> Gagnep.	รสมขมเย็น ฝาดเล็กน้อย แก้พิษ ไข้ภายนอกและภายใน แก้ไข้ทุ กษนิเด
ลิ้นทะเล (กระดองหมึก)	-	กััดฝ้ากััดหัวสัว รวมถึงใช้เป็นยา ป้ายลิ้นเด็ก
หอยเบี้ยจัน	<i>Monetaria moneta</i>	ฤทธิ์เย็นดับพิษร้อน ถอนพิษไข้

๒
ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อม ๒

ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลปากกระราน
ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
การจัดการขยะ (ขยะรีไซเคิล)

ชื่อ - สกุล นายสมชาย ไกรทัต
ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน

ที่อยู่ติดต่อได้ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลปากกระราน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ที่มา

บ้านต้นสะตือ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลปากกระราน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีครัวเรือนทั้งหมด ๙๗ หลังคาเรือน มีครัวเรือนอยู่จริง ๖๘ ครัวเรือน มีประชากร ทั้งหมด ๓๐๐ คน หญิง ๑๔๒ คน ชาย ๑๕๘ คน ที่ตั้งของ หมู่บ้านอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังแดง อาชีพหลักของครอบครัวส่วนมากมีอาชีพ เกษตรกร จำนวน ๑๙ ครัวเรือน และอาชีพอื่น ๆ เช่น ค้าขาย รับจ้างทั่วไป ๓๐ ครัวเรือน ภายในหมู่บ้านมีกลุ่มกิจกรรมหลายกลุ่ม ที่บริหารจัดการโดยคนในชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสัจจะของกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้าน กองทุนแม่ของแผ่นดิน

จากความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศที่เพิ่มอย่างต่อเนื่องรวมทั้งการรับเอา เทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในชีวิตประจำวันตลอดจนการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร บ้านหัวดานก็เหมือนชุมชน อื่นที่ประชาชนส่วนมากดำรงชีวิตโดยการซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคจากร้านค้าในชุมชน ตลาดนัด อีกทั้งอาชีพ

ของคนในชุมชนส่วนมากรับจ้างทั่วไป จึงไม่มีเวลาทำอาหารและอยู่ใกล้ตลาดนัด ซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคได้ง่าย ทำให้เกิดปัญหาขยะมากขึ้น และประชาชนทิ้งขยะโดยไม่มีการคัดแยก

ที่ผ่านมาองค์การบริหารส่วนตำบล มีการจัดเก็บขยะจากถังที่ตั้งถังรองรับอยู่หน้าบ้านของแต่ละครัวเรือน ปริมาณขยะจากการเก็บขององค์การบริหารส่วนตำบล การเก็บข้อมูลรายครัวเรือน ประมาณ ๕๐๐ กิโลกรัมต่อสัปดาห์ การจัดเก็บ ๒ วัน/ อาทิตย์ ทำให้ขยะเน่าและมีกลิ่นเหม็น เป็นที่เพาะพันธุ์เชื้อโรค ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ของคนในชุมชน ทำให้เกิดปัญหาความสกปรก สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม และขยะบางชนิดที่พอจะนำกลับมาใช้ใหม่ได้ หรือนำไปรีไซเคิลได้ก็เกิดความเสียหายไปด้วย

ผู้ใหญ่บ้านและกรรมการได้สำรวจข้อมูลได้ข้อมูลว่า ปัญหาของบ้านหัวดานคือการจัดระเบียบครัวเรือน และชุมชน

- ไม่มีการจัดการความสะอาด ๖๘ ครัวเรือน
 - ไม่มีการคัดแยกขยะ ๖๘ ครัวเรือน
 - มีการกำจัดขยะโดยทิ้ง ๑๘ ครัวเรือน โดยการเผา ๑๐ ครัวเรือน ฝังกลบ ๘ ครัวเรือน
 - น้ำเสียจากครัวเรือนมี ๕ ครัวเรือน ปลอยลงพื้น ๙ ครัวเรือน ท่อบำบัดน้ำเสีย ๗ ครัวเรือน
- ปัญหาการดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ และคนสูบบุหรี่ของคนในชุมชนในชุมชน

- มีคนในครอบครัวมีการดื่ม ๔๐ ราย ไม่มี ๗๕ คน
- ครัวเรือนในชุมชนมีการสูบบุหรี่ ๔๙ คน ไม่มี ๕๖ คน
- ค่าใช้จ่ายสำหรับซื้อสุรา ประมาณวันละ ๑,๖๐๕ บาท
- ค่าใช้จ่ายสำหรับซื้อบุหรี่ ประมาณวันละ ๕๐๐ บาท

และปัญหาสุขภาพของคนในชุมชน

- มีการบริโภคผักปลอดสารพิษที่มีในชุมชน
 - ในชุมชนที่มีปัญหาด้านสุขภาพลดลง เช่น โรคเรื้อรัง เบาหวาน ความดันโลหิตสูง
- บ้านหัวดานจึงจัดเวทีประชาคมเพื่อระดมความคิดเห็น

วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๕ ได้มีการจัดเวทีประชาคม สรุปปัญหาสำคัญของชุมชน

ชุมชนได้มีมติประชาคม คือ

๑. ปัญหาการกำจัดขยะที่จัดระเบียบครัวเรือน และชุมชน

- ที่ล้นจากรองรับอยู่หน้าบ้านของแต่ละครัวเรือน ปริมาณขยะจากการเก็บขององค์การบริหารส่วนตำบล การเก็บข้อมูลรายครัวเรือน ประมาณ ๕๐๐ กิโลกรัมต่อสัปดาห์ การจัดเก็บ ๒ วัน/ อาทิตย์ ทำให้ขยะเน่าและมีกลิ่นเหม็น เป็นที่เพาะพันธุ์เชื้อโรคไม่มีการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวควรมีการ
- อีกทั้งประชาชนบ้านหัวดานมีนิสัยชอบทิ้งขยะไม่เป็นที่จึงมีปัญหายุ่งเหยิงเหม็นทำให้ในชุมชนดูสกปรกจึงมีปัญหายุ่งเหยิงและส่งกลิ่นเหม็นทำให้บ้านที่กระทบปัญหากลั่น อากาศเป็นพิษ เป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค สร้างความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อาศัยข้างเคียง ไม่รู้จักคุณค่าของขยะ ทำให้แม่น้ำลำคลองเน่าเสีย ไม่มีการรับซื้อขยะในชุมชน ขยะจำนวน ๓๐ หลังคาเรือน

บริหารจัดการขยะอย่างเป็นระบบ โดยการรับซื้อขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ ทำให้ประชาชนมีรายได้ เป็นการใช้เวลาว่างของประชาชนให้เกิดประโยชน์ เป็นการสร้างจิตสำนึก โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้การคัดแยกขยะ การเรียนรู้ถึงคุณค่า และการเพิ่มมูลค่าขยะ เปลี่ยนขยะเป็นเศรษฐกิจ ช่วยลดมลพิษให้ชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน ฝึกวินัยการคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้ง จะทำให้สิ่งแวดล้อมในชุมชนดีขึ้น สุขภาพของประชาชนในชุมชนดีขึ้น แต่ทางชุมชนยังขาดงบประมาณในการบริหารจัดการโครงการ เพื่อให้เกิดกิจกรรม การคัดแยกขยะ การนำขยะไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง และการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนใน

ปัญหาสุขภาพการบริโภคผักปลอดสารพิษที่มีในชุมชน

ในชุมชนที่มีปัญหาด้านสุขภาพลดลง เช่น โรคเรื้อรัง เบาหวาน ความดันโลหิตสูง

ผลจากการสำรวจครัวเรือนและการจัดการกิจกรรมประชุมในหมู่บ้าน พบว่าประชาชนบ้านหัวมีพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องเช่น การบริโภคอาหารการออกกำลังกายและโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง โรคอ้วนจากการตรวจคัดกรองสุขภาพเบื้องต้นปี ๒๕๕๔ ในกลุ่มประชาชนอายุตั้งแต่อายุ ๓๕ ปี ขึ้นไปพบว่าประชาชนป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูงจำนวน ๒๐ คน รับประทานยาจากโรงพยาบาลตรอนและรับประทานยาจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลวังแดงป่วยด้วยโรคเบาหวานจำนวน ๑๑ คน ด้วยโรคอ้วนจำนวน ๘ คน ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพ แต่ขาดความตระหนักต่อการดูแลสุขภาพพฤติกรรมที่มีปัญหาได้แก่การ บริโภคอาหาร ขาดการออกกำลังกาย

วัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ของโครงการให้ชัดเจน

๑. เพื่อให้คนในชุมชนมีการจัดการขยะทั้งระดับครัวเรือน
๒. เพื่อให้ได้คนในครัวเรือนได้รับประทานผักปลอดสารพิษจากน้ำหมักปุ๋ยอินทรีย์
๓. เพื่อลดปริมาณขยะในชุมชนและจัดสภาพแวดล้อมชุมชนสะอาดขึ้น

การบริหารจัดการขยะ

๑. จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานพร้อมทั้งกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมทั้งในการกำหนดบทบาทหน้าที่และคัดเลือกคณะกรรมการ จำนวน ๙ คน
๒. จัดทำโรงเรือนเก็บรวบรวมและคัดแยกขยะ ๑ หลัง
๓. จัดหาตะแกรงแยกขยะ
๔. ระดมทุนจากประชาชนในชุมชน ทุนละ ๑๐บาท ไม่เกิน ๑๐๐ ทุนเพื่อนำมาเป็นทุนหมุนเวียนรับซื้อขยะจากสมาชิก
๕. สมาชิกร่วมกันกำหนดระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม
๖. รับซื้อขยะแยกตามประเภทขยะดังนี้
 - กระดาษ
 - ขวด แก้ว
 - พลาสติกแข็ง

- พลาสติกใส
- ถุงพลาสติก
- เหล็ก
- สังกะสี

๗. ติดต่อเอกชนเข้ามารับซื้อทุก ๒ สัปดาห์

๘. รับสมัครบุคลากรเข้ามาทำหน้าที่รับซื้อขยะแห้งและขยะเปียกของศูนย์จำนวน ๒ คน
แบ่งทำงาน วันละ ๒ คนโดยมีค่าตอบแทนคิดเป็น % ของกำไร
มีการบริหารจัดการดังนี้

- ค่าตอบแทนกรรมการบริหาร
- ทูนสำรอง
- สาธารณะประโยชน์
- ปันผลตามหุ้น

๙. จัดหาถังรองรับเศษอาหารวางเป็นจุดตามคุ้ม ในแต่ละวันผู้รับผิดชอบประจำศูนย์จะนำถังที่รวม
เศษอาหาร มารวมที่ศูนย์ฯ

- เศษอาหารจากครัวเรือน เพื่อหมักเป็นปุ๋ยน้ำ ขยะเปียกทำปุ๋ยหมัก

๑๐. ประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชน โรงเรียน นำขยะที่รีไซเคิลได้จำหน่ายทุกวัน

๑๑. สนับสนุนเยาวชนจัดกิจกรรมการปรับและประกวดภูมิทัศน์ชุมชน บริเวณบ้าน คุ้ม และพื้นที่
สาธารณะโดยศูนย์ฯสนับสนุน รางวัล วัสดุอุปกรณ์ ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพให้กลุ่มเยาวชนนำไปปลูก พืชผัก ไม้
ดอก ไม้ประดับ

๑๑.๑ ประชุมสร้างความเข้าใจต่อรูปแบบ กระบวนการดำเนินกิจกรรมกับเยาวชน
กลุ่มเป้าหมาย

๑๑.๒ สนับสนุนเยาวชนในแต่ละคุ้มให้วางแผน ออกแบบร่วมกัน

๑๑.๓ สนับสนุนงบประมาณตามที่เยาวชนแต่ละคุ้มได้เสนอตามแผนที่ตนเองออกแบบไว้
โดยมีเงื่อนไขการสนับสนุนงบประมาณที่เท่ากัน

๑๑.๔ สนับสนุนรางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรม

๑๑.๕ จัดเวทีสรุปบทเรียนให้กับเยาวชน

๑๑.๖ และจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้การนำขยะมารีไซเคิล

ศูนย์เรียนรู้การจัดการขยะ (นำขยะมารีไซเคิล)

นำยางรถเก่าเลี้ยงกบคอนโด

นำยางรถยนต์เก่ามาปลูกต้นมะนาว

ขยะจากครัวเรือนนำมาเลี้ยงไส้เดือน

ทำระบบน้ำหยด

สิ่งประดิษฐ์จากขยะ

วิทยากรให้ความรู้

นำวัสดุเหลือใช้มาผลิตเพื่อจำหน่ายสร้างรายได้

เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม